

МАКАРЕНКО Є. І.,
кандидат юридичних наук, професор
(Дніпропетровський гуманітарний
університет)

УДК 343.985.5

ЩОДО МЕТИ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОГО У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ

Шляхом аналізу чинного законодавства в статті висвітлюються уявна та реальна мета, яку має переслідувати кримінально-процесуальне затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Ключові слова: підозрюваний, затримання, захід забезпечення кримінального провадження, запобіжний захід, процесуальна (слідча) дія, мета проведення.

Посредством анализа действующего законодательства в статье освещаются мнимая и реальная цель, которую должно преследовать уголовно-процессуальное задержание лица, подозреваемого в совершении преступления.

Ключевые слова: подозреваемый, задержание, мера обеспечения уголовного производства, мера пресечения, процессуальное (следственное) действие, цель проведения.

By analyzing the current legislation in the article the imaginary and the real goal, which is to pursue criminal procedure detention of a person suspected of a crime.

Key words: suspect, detention, measures to ensure the criminal proceedings, the measure of restraint, procedural (detective) action, the purpose of the meeting.

Вступ. Прагнучи до європейської спільноти, Україна розбудовує суверенну, незалежну, демократичну, правову державу, невід'ємними рисами якої є верховенство закону, неприпустимість свавілля і беззаконня у взаєминах органів державної влади, посадовців і особи, обмеження примусу випадками, коли він є дійсно необхідним для захисту інтересів суспільства чи окремих громадян. Так, ст. 29 Конституції України 1996 р. як виключення з загального правила, допускає затримання людини без відповідного рішення суду «у разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинити...» [1, ст. 29]. Начебто все зрозуміло. Проте творці КПК України 2012 р. позиціонують «затримання підозрюваного» водночас і заходом забезпечення кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 131), і тимчасовим запобіжним заходом (ч. 2 ст. 176), і процесуальною дією, факт і результати проведення якої фіксуються у відповідному протоколі (ч. 5 ст. 208), що є неодмінною ознакою всіх гласних і негласних слідчих дій (ч. 1 ст. 104). [2] Вочевидь, подібне неоднозначне тлумачення «затримання підозрюваного» скоріше збиває правоохоронців з пантелику, аніж вносить чітку ясність щодо мети цього заходу.

Затриманню осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, присвячено чимало наукових праць [3], однак їх переважна більшість вийшла друком до 2012 р. – року прийняття нового КПК України, тому жодна з них не містить розв'язання сучасної дилеми щодо мети «затримання підозрюваних».

Постановка завдання. Задум цієї статті полягає у формулюванні чіткого уявлення щодо мети затримання підозрюваного у вчиненні злочину та внесення відповідних змін і доповнень до чинного КПК України.

Результати дослідження. Відомо, що Європейська Конвенція з прав людини 1950 р. (ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р.) гарантує кожній людині право на «свободу» та «особисту безпеку». Ніхто не може бути затриманий або триматися під вартою (заарештованим), інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом. «Законним, – зазначається в підпункті «с» п. 1 ст. 5 Конвенції, – вважається затримання або арешт особи, здійснені з метою її передачі компетентним органам за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні правопорушення, або коли це обґрунтовано вважається необхідним для запобігання вчинення нею правопорушення, або втечі після його вчинення» [4, ст. 5]. Інакше кажучи, відповідно до положень ст. 5(1)с Конвенції затримання застосовується тільки тоді, коли особа затримана у зв'язку з кримінальним правопорушенням, і є законним лише у разі його здійснення для досягнення вищевказаних цілей.

Наведені вимоги Європейської Конвенції (хоча й не зовсім адекватно) знайшли відображення в ст. 29 Конституції України 1996 р., в ч. 2 якої закріплено, що «у разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом 72 годин має бути перевірена судом». Однак в Основному законі України йдеться про «тримання особи під вартою» (арешт), а не про її «фізичне затримання», що зазвичай уживається в ситуаціях нагальної необхідності запобігти злочині

чи його перепинити. Більш докладну регламентацію питання затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, знайшли в Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 р. Зокрема, у ч. 2 ст. 207 КПК наголошується, що «кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу...: 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні». При цьому кожен, хто не є службовою особою, якій законом надано право здійснювати затримання, і затримав правопорушника в порядку, передбаченому ч. 2 ст. 207 КПК, зобов'язаний негайно доставити його до уповноваженої службової особи або невідкладно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

В разі, якщо затримання правопорушника здійснюється уповноваженою службовою особою, то вона має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин (ч. 1 ст. 208 КПК).

Отже, законодавець вперше у вітчизняній юриспруденції визнає законним не лише затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, уповноваженою службовою особою правоохоронного органу (ч. 1 ст. 208 КПК), а й затримання та доставляння до правоохоронного органу підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, здійснене громадянами (так званий громадянський арешт, регламентований ч. 2-3 ст. 207 КПК). Більш того, «кожен, хто здійснив законне затримання особи в порядку, передбаченому статтями 207-208 КПК, може тимчасово вилучити її майно, яке разом із доставленою затриманою особою він зобов'язаний передати слідчому, факт якого засвідчується складанням відповідного протоколу (ч. 1 ст. 168 КПК).

Інакше кажучи, передбачаючи складання протоколу в якості способу констатації та закріплення факту і змісту затримання та особистого догляду особи, підозрюваної у вчиненні злочину, чинне кримінально-процесуальне законодавство допускає також можливість отримання доказів під час проведення цих процесуальних дій. І в цьому немає жодного сумніву, адже в ч. 2 ст. 93 КПК (Збирання доказів) наголошується, що «сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, ... проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом», в тому числі й затримання особи. Доречі, ч. 5 ст. 208 КПК України містить в собі принципові вимоги із цього приводу: «про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 цього Кодексу, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору».

З наведеного неважко зробити однозначний висновок: затримання підозрюваного у вчиненні злочину (а так само розшукуваного обвинуваченого, що переховується від органу досудового розслідування чи суду, або в'язня, що вчинив втечу з місця позбавлення волі) фактично має статус слідчої (розшукової) дії, адже складений за її підсумками протокол затримання, будучи процесуальним носієм фактичних даних, які мають доказове значення і задовольняють вимогам допустимості та достовірності, безперечно, є джерелом доказів у кримінальному провадженні. Саме як слідча (розшукова) дія, якій притаманний тактичний характер і протокольна форма фіксації, затримання підозрюваного у вчиненні злочину докорінно відрізняється від всіх «заходів забезпечення кримінального провадження» (ч. 2 ст. 131 КПК), «запобіжних заходів» (ч. 1 ст. 176 КПК) та «арешту», як самостійного виду покарання (ст. 51 КК України).

Аналогічного висновку можна дійти і шляхом порівняльного аналізу мети їх проведення. Зокрема, «заходи забезпечення кримінального провадження» мають за мету досягнення дієвості цього провадження (ч. 1 ст. 131 КПК). Метою застосування «запобіжних заходів» є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання можливим ризикам, передбаченим ч. 1 ст. 177 КПК України. Щодо проведення гласних і негласних «слідчих (розшукових) дій», то всі вони переслідують мету отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 223 КПК). При цьому кожний правоохоронець знає про властивий «затриманню» організаційно-тактичний, часом небезпечний характер, а саме: володієш тактичними прийомами затримання злочинця в тій чи іншій ситуації, – затримаєш його, а ні, так він втече, а то ще гірше – завдасть тобі тілесних ушкоджень¹. Не важко зрозуміти і те, що в разі втечі й переховування підозрюваної особи від органу досудового розслідування відкрите стосовно неї кримінальне провадження фактично втрачає свою судову перспективу, бо відсутній суб'єкт злочину.

На жаль, мета затримання підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення (злочину) прямо не сформульована в ст.ст. 207-208 КПК України. Між тим головна процесуальна ознака затримання як заходу

кримінально-процесуального примусу визначається суто його призначенням, службовою роллю стосовно матеріального права та конкретного складу кримінального правопорушення. Приміром, у ст. 1 «Положення про порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину», затверджене Указом Президії Верховної Ради СРСР від 13.07.1976 р., зазначалося, що «метою затримання є з'ясування причетності затриманого до злочину і вирішення питання про застосування до нього запобіжного заходу у виді взяття під варту». Звичайно, наразі укази радянської доби не діють на теренах України, однак передбачена зазначеним Положенням мета і порядок затримання підозрюваного в законодавчому порядку практично не змінилися й, не зважаючи на «застарілість» Положення, дотепер діють у вигляді доктрини, що знайшла своє відбиття у змісті статей 207-208 КПК України 2012 р. Напевне, саме через це деякі автори навчально-методичної літератури з кримінально-процесуального права уникають формулювання мети затримання підозрюваного [5, с. 419-426], або просто залишають її незмінною, супроводжуючи законслухняним коментарем: «затримання тому і називають тимчасовим запобіжним заходом, бо протягом строку затримання треба вирішити питання про необхідність обрання «постійного» заходу – «тримання під вартою» [6, с. 86].

Дійсно, на практиці доволі часто метою затримання є необхідність негайного доставляння підозрюваного до суду для розгляду клопотання про застосування до нього запобіжного заходу «тримання під вартою». Однак незважаючи на те, що законодавець позиціонує затримання підозрюваного як тимчасовий запобіжний захід (ч. 2 ст. 176 КПК), що полягає в короткочасній ізоляції підозрюваної особи шляхом поміщення її до ІТТ, все-таки мету затримання підозрюваного не слід плутати з метою застосування до нього запобіжного заходу. Метою застосування запобіжного заходу, – наголошується в ч. 1 ст. 177 КПК, – є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам:

- переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду;
- знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин злочину;
- незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні;
- перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином;
- вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, в якому підозрюється, обвинувачується.

Вважаємо, що наведені різновиди мети є типовими для застосування саме ізоляційних запобіжних заходів (домашнього арешту, тримання під вартою), а не для затримання особи, що вочевидь переслідує іншу мету. Тут варто нагадати, як сформульовано мету затримання особи у вітчизняному матеріальному праві: «не визнаються злочинними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила злочин, і доставляння її відповідним органам влади ...» [7, ст. 38]. Вмотивованими, на наш погляд, слід визнати й дії правоохоронців чи інших осіб, спрямовані на затримання й доставлення органам влади підозрюваного, оголошеного у розшук постановою слідчого (ст. 281 КПК). При цьому їх дії можуть переслідувати дві мети: найближчу – затримати особу (позбавити її особистості в свободі) і тим самим запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після цього, та кінцеву – доставлення затриманої особи до відповідного органу влади (відділку міліції, прокуратури, служби безпеки, військкомату тощо). Слід чітко мати на увазі, що діям по затриманню надає правомірності саме наявність у суб'єктів затримання зазначеної мети, а не фактично досягнутий результат (наприклад, злодій вирвався і втік, сховався у закритому приміщенні тощо). Якщо ж дії по затриманню правопорушника були здійснені для досягнення іншої мети (наприклад, для самосуду), то остання виключає їх правомірність.

Зрештою, хоча дехто з авторів в якості специфічної складової мети затримання підозрюваного вважає необхідність упродовж 72 годин законного затримання підозрюваного вирішення питання щодо застосування до нього запобіжного заходу у виді тримання під вартою, було б помилково вважати, що логічним завершенням будь-якого затримання має бути арешт затриманого, і це зайвий раз підтверджує помилковість розуміння затримання як запобіжного заходу. Можливо, саме з цих міркувань, розглядаючи доктринальне визначення мети затримання підозрюваного, деякі автори, навпаки, намагаються її розширити, включаючи до мети затримання також встановлення особи затриманого², унеможливлення підозрюваним продовжувати злочинну діяльність, переховатися від слідства та суду, перешкодити встановленню істини.

На наш погляд, ці пропозиції є не зовсім коректними, адже встановлення особи підозрюваного є складовою частиною з'ясування його причетності до розслідуваного правопорушення, через що не може становити окремої мети затримання. За духом і буквою закону правомірною підставою затримання особи є лише наявність обґрунтованої підозри вчинення особою не просто кримінального правопорушення, а злочину, за який може бути призначене покарання у виді позбавлення волі, а метою затримання підозрю-

¹Доречі, за роки незалежності в Україні під час виконання службових обов'язків по затриманню злочинців 1016 працівників міліції загинули і 7536 – отримали поранення (Див.: Тижневик МВС України «Іменем закону». – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.archive.imzak.org.ua/index.php/232/m1250843754/>; «Іх подвиг завжди буде для нас прикладом відваги, мужності і героїзму»: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/donetsk/uk/publish/printable/article/101718>.

ваного є нагальна потреба перепинити чи запобігти вчиненню ним злочину, або його втечі після цього, та доставляння до компетентного органу для з'ясування причетності або непричетності затриманої особи до вчиненого діяння шляхом паралельного збирання доказової інформації, що спростовує чи підтверджує цей факт. Останній випадок, за наявності передбачених ч. 1 ст. 177 КПК ризиків, надає слідчому підстави для ініціювання питання про застосування до нього «тримання під вартою». Отже, унеможливлення продовжувати підозрюваним злочинну діяльність, зникнути від слідства та суду, перешкодити встановленню істини тощо правильніше буде вважати не *метою* затримання, а безпосередніми мотивами затримання та тимчасового арешту підозрюваного.

Насамкінець, поряд із доктринальним, у правоохоронній практиці можна зустріти і так зване побутове тлумачення мети затримання підозрюваного, наприклад: примушення до надання ним бажаних свідчень, схилення до визнання своєї причетності до розслідуваного злочину, покарання за відмову від співпраці з органами розслідування, забезпечення від можливої розправи з боку співучасників чи самосуду потерпілого, його родичів тощо. Як слушно зазначає Ю.В. Баулін, «робиться це для того, аби в умовах фізичного та психічного насильства, без їжі, сну добитись від затриманої особи зізнання, яке оформлюється своєрідним бажанням її добровільної співпраці з уповноваженими особами та органами» [8, с. 52]. Однак подібні неправомірні дії є грубим процесуальним порушенням, що призводить до втрати допустимості отриманих доказів, скасування процесуальних рішень (ст. 87 КПК), а в деяких випадках – до кримінальної відповідальності слідчого (ст. 371 КК України).

Неадекватність подібних уявлень щодо мети затримання не потребує особливої аргументації. Шкідливість їх на практиці також є очевидною. Зазвичай вони мають прояв у різних порушеннях закону, зловживаннях, що спричиняють тяжкі наслідки, через що ми не можемо залишити їх без уваги. Йдеться тут не тільки про боротьбу з порушеннями закону, адже часом принципове обурення міліцейським свавіллям, спроба неупереджено його осмислити дозволяє побачити серйозні вади у правоохоронній практиці та вчасно вжити відповідних заходів законодавчого й організаційного характеру щодо їхнього усунення. Невипадково п.п. 5.1 і 9.1 наказу Генерального прокурора України № 4гн від 19.09.2005 р. «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство», містять прямий припис прокурорам на місцях «ретельно перевіряти законність затримання підозрюваних і застосування запобіжних заходів, особливо – взяття під варту, виходячи з того, що такі дії пов'язані з обмеженням конституційного права громадян на свободу й особисту недоторканість, ... факти застосування погроз, фізичного насильства, інших незаконних методів дізнання та досудового слідства», в тому числі не допускати використання затримання й арешту як засобу одержання від підозрюваного визнання провини у вчиненні кримінального правопорушення. Подібні факти, на жаль, дуже часто зустрічаються у повсякденній міліцейській практиці й викликають однозначний осуд з боку суспільства.

Разом із цим, визначаючи мету затримання підозрюваного, необхідно пам'ятати, що кримінально-процесуальна діяльність може взагалі не початися, а навіть якщо й розпочнеться, то за відсутності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, вона втратить слідчу й судову перспективу, і кримінальне правопорушення залишиться не розкритим. Тому, поряд із з'ясуванням причетності затриманого до кримінального правопорушення та доцільності обрання щодо нього запобіжного заходу, здається, що в якості мети затримання на перше місце має висуватися ще й такий суттєвий інтерес кримінального провадження, як створення умов для проведення слідчих дій по збиранню доказів, де вкрай необхідною є участь або присутність підозрюваного та прагнення отримати незаперечні, викривальні докази у кримінальному провадженні, наприклад: затримання особи в момент учинення нею кримінального правопорушення як спосіб одержання доказів, що підтверджують або спростовують версію щодо наявності події протиправного вимагання, чи затримання з поличним (з викраденим майном і т. ін.); пред'явлення підозрюваного чи викраденого майна для впізнання; одночасний допит; і т. ін.

Тож більш нагальною метою затримання є забезпечення дієвості кримінального провадження (судового розгляду), участь в якому підозрюваного (обвинуваченого) є обов'язковою. Приміром, із оперативно-тактичної точки зору, метою затримання може бути і стимулювання прояву кримінальної активності вимагача та утворення слідів, що сприятимуть його подальшому викриттю інсценувальниками, які контролюють і документують його дії. Доречі, у повсякденній практиці оперуповноважені не випадково дотримуються цієї моделі для запобігання, припинення та розкриття тяжких злочинів (хабарництва, вимагання, розкрадання чужого майна, кишенькових крадіжок та ін.). Наприклад, завчасно сплановане затримання хабарника на гарячому – в момент одержання хабаря або відразу ж після цього – є одним із дієвих способів його викриття, оскільки за допомогою відеозапису дає можливість зафіксувати факт передачі та вилучення предмета хабаря (або його прилюдного викидання чи знищення). Крім того, факт затримання «на гарячому» (з поличним) справляє настільки різкий психологічний вплив на хабарника, що він, як правило, без вагань сам себе викриває в інкримінованому злочині.

Отже, значення доказів та їхніх джерел для реалізації завдань кримінального судочинства є провідним, оскільки саме докази є єдиним засобом, за допомогою якого слідчий і суддя встановлюють істину

в кримінальному провадженні. Саме через це доказам у кримінальному процесі й відводять чільне місце вчени-процесуалісти. Наприклад, М.М. Міхеєнко з цього приводу зазначає: «...у кінцевому підсумку, в кримінальному процесі як науці, навчальній дисципліні, галузі права і практичній діяльності все зводиться до практичної діяльності і доказів, бо вони є основним змістом кримінального процесу» [9, с. 115].

Висновки. Затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, має бути обґрунтованим і реально вмотивованим. Не виключаючи того, що затримання чинить певний превентивний вплив на особу, підозрювану у вчиненні злочину, автор вважає, що керування якоюсь іншою метою затримання, окрім прагнення отримати (перевірити) незаперечні, викривальні докази у кримінальному провадженні, суперечить змісту цього кримінально-процесуального інституту. При цьому затримання підозрюваного створює реальні умови для проведення інших гласних і негласних слідчих (розшукових) дій по збиранню доказів, в яких є край необхідною участю або присутністю підозрюваного. Приміром, невідкладне проведення огляду місця затримання, освідування та особистого обшуку затриманої особи сприяє виявленню в неї предметів, що були об'єктом кримінально-процесуальних дій, грошей, цінностей та інших речей, набутих кримінально-протиправним шляхом, знярядь вчинення злочину і тих матеріальних об'єктів, які зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, що можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що підлягають встановленню під час кримінального провадження (ст. 98 КПК). Безумовно, ігнорування доказової мети (використання відомостей щодо обставин затримання підозрюваного для доказування злочину та винності затриманого в його вчиненні) має розцінюватися як суттєва шкода в забезпеченні кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Див.: Конституція України. Ст. 29 (прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Закон України № 254к/96-ВР, 28.06.1996).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI, введений у дію з 20.11.2012 р. Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 5076-VI від 05.07.2012).
3. Див.: Бацько І.М. Кримінально-процесуальні аспекти затримання підозрюваного // Україна між минулим і майбутнім: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – К.: Вид-во НАВС України, 2002. – С. 138-145; Білоусов О.І. Затримання підозрюваного як тимчасовий запобіжний захід у кримінальному процесі України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Одеса, 2006; Бірюков В.П. Юридична природа затримання: постановка проблеми. Форум права. 2010, № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10bvpzpp.pdf>; Борисов В.І., Глинська Н.В., Зеленецький В.С., Шило О.Г. Проблеми затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні. – Х: Східно-регіон. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. – 352 с.; Бущенко А.П. Проти катувань. Аналіз відповідності українського законодавства та практики стандартам й рекомендаціям Європейського Комітету запобігання катуванням та жорстокому поводженню / Харківська правозахисна група. Спеціальний випуск № 38 (80) інформаційно-аналітичного бюлетеня «Права людини» № 38(80). – Харків, 2005. – 240 с.; Веретенников І.А. Задержание подозреваемого как комплексный правовой институт: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Москва, 2001. – 202 с.; Григорьев В.Н. Задержание подозреваемого органами внутренних дел. – Ташкент, 1989; Карпов Н.С. Питання затримання обвинуваченого, який перебуває в розшуку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 2010_3/karpov.htm; Короткий Н.Н. Задержание лица, подозреваемого в совершении преступлений. – К.: Изд-во МВД УССР, 1977; Маларова В.О. Тактико-криміналістичні та процесуальні основи пошуку та затримання злочинця: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Х.: Нац. ун-тет внутр. справ, 2005, – 20 с.; Матисов К.В. Задержание и доставление в ОВД лиц, подозреваемых в совершении преступлений: учеб.-метод. пособие. – Челябинск: Челяб. юрид. ин-т МВД России, 2005; Меживой В.П., Меживой О.В. Актуальні питання затримання осіб за новим КПК України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.corp-iguvd.lg.ua/d130106.html>; Мельников В.Ю. Задержание подозреваемого: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Краснодар, 2004. – 169 с.; Павлов А.В. Задержание обвиняемого, находящегося в розыске: Дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09. – Омск, 2009. – 223 с.; Погорельский М.А. Затримання підозрюваного: проблеми обґрунтування рішення // Юридичний радник. – Х., 2007. – № 6 (20). – С. 92-97; Сергеев А.И. Задержание лиц, подозреваемых в совершении преступления, по советскому уголовно-процессуальному закону. – Горький, 1976. – 60 с.; Сербін М.М. Затримання підозрюваного в кримінальному процесі: порівняльно-правовий аналіз // Право і суспільство. – 2008. – № 5. – С. 88-90; Тертышник В.М. Задержание подозреваемого: содержание и процессуальная форма // Вопросы уголовного процесса и криминалистики – М.: ВНИИ МВД СССР, 1988; Черненко А.П. Кримінально-процесуальне затримання особи: слідча дія чи запобіжний захід? // Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні: Матеріали всеукраїнської науково-практичної кон-

²Доречі, ч. 2 ст. 106 КПК України 1960 р. тривалий час містила аналогічну підставу затримання особи за підозрою у вчиненні злочину, що прямо суперечило вимогам ст. 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та ч. 2 ст. 29 Конституції України 1996 р.

ференції. Донецьк, 13 грудня 2002 р. – Донецьк: ДІВС, 2003. – С.125-132; Чернова А.К. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Одеса, 2009; Шейфер С.А. Доказательственное значение задержания подозреваемого // Соц. законность. 1972. № 3. С. 56; та ін.

4. Конвенція про захист прав і основних свобод людини (прийнята 04.11.1950 р. і ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р.) // Офіційний вісник України від 16.04.1998 – 1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 р. – С. 270.

5. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: Підручник. – 5-те вид., доп. і перероб. – К.: А.С.К., 2007. – 848 с.

6. Лобойко Л.М., Черненко А.П. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій: Монографія. – Д.: Дніпропетровський держ. ун-тет внутр. справ, 2005. – 209 с.

7. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. – К., 2001.

8. Баулін Ю.В. Затримання та взяття під варту в Україні: стан, проблеми удосконалення законодавства та практики його застосування. – К., 2002.

9. Міхеєнко М.М., Нор Т.В., Шибіко В.П. Кримінальний процес України: Підруч. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.

ОДИНЦОВА І. М.,
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.1

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ СТОРОНОЮ ЗАХИСТУ

У статті висвітлюються проблеми законодавчого врегулювання заходів з захисту у кримінальному процесі, приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та Конституції України.

Ключові слова: *оскарження рішень, право на захист, складність кримінального провадження, поведінка учасників кримінального провадження.*

В статье анализируются проблемы реализации права на защиту в уголовном процессе, приведения его в соответствие с международными стандартами и Конституцией Украины.

Ключевые слова: *обжалование решений, право на защиту, сложность уголовного производства, поведение участников уголовного производства.*

The article analyses the issues of realization of the right to defense in criminal proceedings, bring it into compliance with European standards and the Constitution of Ukraine.

Key words: *appellation participate, the right to protection, the complexity of the criminal proceedings, the behavior of the participants of criminal proceedings.*

Вступ. Новий Кодекс вступив у дію 20 листопада 2012 року. Відтоді міліція та суди працюють по-новому. З врахуванням деяких аспектів та принципових змін у кодексі їх застосування дослідження буде пов'язано з проблемами правотлумачення і правозастосування.

Актуальність досліджуваної проблеми з'являється у зв'язку з деяким уточненням механізму оскарження рішень чи дій органу досудового розслідування, розширенням прав на захист і більшим удосконаленням дій захисника у зв'язку з порушенням процесуальних норм на етапі кримінального провадження.

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності на досудовому розслідуванні є дієвим засобом поновлення порушених прав і законних інтересів осіб, виправленню недоліків.

Але чинне законодавство не до кінця вирішує виниклі питання, а тільки дає поняття для детального вивчення та узагальнення.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути варіанти здійснення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності як таких, що відіграють вагому роль для досягнення ефективності досудового провадження.

Результати дослідження. Розбудова держави, яка захищає інтереси простих громадян, створення незалежного суду, що надійно захистить права простих людей, недопущення приниження людської гідності

